

VODIČ za UKLANJANJE FLEKA

KAKO DA PREPOZNATE I UKLONITE BUKVALNO
SVAKU FLEKU NA SVETU

Virdžinija M. Fridman, Melisa Vagner
Nensi Armstrong

K

knjiga br. 17

izdavač

Kalipso knjiga

prevod sa engleskog

Boris Todorović

uredništvo, lektura, korektura

Aleksandar Šurbatović

Tijana Petković

Tamara Krstić

naslov originala

FIELD GUIDE TO STAINS: HOW TO IDENTIFY AND REMOVE VIRTUALLY EVERY STAIN KNOWN TO MAN, Virginia M. Friedman, Melissa Wagner, and Nancy Armstrong

Copyright © 2002, 2022 by Quirk Productions, Inc.

All rights reserved. First published in English by Quirk Books, Philadelphia, Pennsylvania

Fleke dolaze u svim oblicima, veličinama i vrstama, a rešavanje svih mogućih varijabli kada se preporučuju saveti za uklanjanje je teško. Iako je sve preduzeto da se testira efikasnost informacija u ovoj knjizi, autor i izdavač ne mogu garantovati rezultate niti preuzeti odgovornost za bilo kakvu štetu nastalu bilo kojim metodom uklanjanja mrlja.

SADRŽAJ

- 8 Uvod
- 9 Saveti za uklanjanje fleka
- 10 Kako da identifikujete fleku
- 11 Objašnjenje simbola

VOĆE I POVRĆE

- 14 Avokado
- 15 Hrana za bebe
- 17 Prebranac
- 18 Cvekla
- 20 Brokoli
- 22 Crveni kupus
- 23 Šargarepa
- 24 Voće ili bobice
- 27 Džem ili pekmez
- 29 Limunov sok
- 31 Crveni luk
- 33 Crvena/zelena/žuta paprika
- 34 Slatki krompir
- 36 Spanać
- 37 Tikva
- 38 Paradajz
- 40 Tikvice

MESO I PROTEINI

- 44 Jaje
- 45 Životinjske masti
- 48 Humus
- 49 Puter od kikirikija
- 50 Tunjevina

MLEČNI PROIZVODI

- 54 Dohrana za bebe
- 55 Puter ili margarin
- 57 Sir
- 59 Sladoled
- 61 Mleko ili pavlaka
- 63 Puding
- 64 Kisela pavlaka
- 66 Jogurt

SOSovi I ZAČINI

- 70 Sosovi za roštilj ili šnicle
- 71 Karamela
- 73 Čokolada
- 75 Umak
- 77 Med
- 79 Kečap
- 81 Sirup od javora
- 82 Majonez
- 84 Senf
- 86 Jestivo/biljno ulje
- 88 Reliš
- 89 Preliv za salatu
- 91 Vinegret, preliv za salatu
- 92 Salsa umak
- 94 Soja sos
- 96 Paradajz sos
- 98 Sirće
- 99 Vorčester sos

PIĆA

- 104 Alkoholna i mešana pića
- 105 Pivo
- 107 Kafa
- 109 Bezalkoholna pića
- 112 Čaj
- 114 Sok od paradajza
- 116 Crveno vino
- 118 Belo vino

SREDSTVA ZA POKUĆSTVO I DRUGE NAMENE

- 122 Amonijak
- 123 Izbeljivač
- 124 Bojenje ili razlivanje boja
- 126 Prehrambena boja
- 128 Sredstva za poliranje nameštaja
- 130 Žvakaća guma
- 132 Hidrogen
- 134 Jod
- 136 Lekovi
- 139 Plesan
- 140 Akrilne/vodene boje
- 143 Uljane boje
- 146 Rđa
- 148 Tragovi paljevine
- 150 Krema za cipele
- 151 Čađ ili dim
- 153 Tamnjenje
- 154 Duvan
- 156 Fleke od vode
- 158 Voštane sveće
- 160 Požutelost

GARAŽA I DVORIŠTE

- 164 Ugalj
- 165 Prljavština i blato
- 167 Benzin
- 170 Trava
- 172 Masti
- 175 Motorno ulje
- 178 Polen
- 180 Biljni sok
- 181 Katran ili asfalt
- 184 Tečnost za brisače

TELESNE TEČNOSTI

- 188 Krv
- 190 Izmet
- 192 Žutilo na kragni
- 193 Sperma
- 194 Znoj
- 196 Urin
- 199 Bljuvotina

SREDSTVA ZA KUPATILO I KOZMETIKA

- 204 Ulje za bebe
- 205 Rumenilo
- 207 Dezodoransi i antiperspiranti
- 209 Ajlajner ili senka za oči
- 211 Puder
- 212 Balzam za usne
- 214 Ruž za usne
- 215 Losion za ruke/telo/sunčanje
- 218 Maskara

- 219 Lak za nokte
- 222 Lekovite masti i melemi
- 224 Parfem
- 226 Pasta za zube

KANCELARIJSKI I ŠKOLSKI PRIBOR

- 230 Lepkovi i nalepnice
- 232 Indigo papir ili toner za foto-kopir mašinu
- 233 Kreda
- 235 Tečni korektor
- 236 Bojice
- 238 Lepak za avio-modelarstvo
- 239 Gumeni cement
- 241 Vodeni lepak
- 242 Mastilo za hemijske olovke
- 244 Trajno mastilo
- 246 Mastilo na bazi vode
- 248 Olovka

- 252 Rečnik

UVOD

Bez obzira na to koliko se trudite da svoj dom održavate čistim, urednim i organizovanim, fleke će se pojaviti. Faktori rizika uključuju jedenje hrane, šminkanje, izlazak iz kuće, boravak u kući i samu činjenicu da posedujemo telo. Drugim rečima, uzaludno je misliti da možete izbeći fleke. Ali sa pravim alatima i znanjem, možete ih eliminisati jednu po jednu. A da biste ih eliminisali, morate da ih razumete. Tu na scenu stupa ovaj vodič.

Nisu sve fleke iste, a ponekad najbolji način uklanjanja jedne vrste mrlja zapravo druge može samo da pogorša. Ako naučite navike i staništa mrlja – gde se najčešće pojavljuju, gde i kada se obično dobijaju, kao i njihove individualne karakteristike – moći ćete da izaberete najbolji pristup da ih uklonite. Možda ćete čak da sprečite da se ta konkretna fleka vrati. (Pa ipak, verovatno ne možete baš u potpunosti da izbacite mrlje iz svog života. U redu je! Mi mislimo na vas.)

Saveti za identifikovanje vaše fleke (strana 10) pomoći će vam da počnete da sužavate izbor verovatnog krivca. Kada ga otkrijete, pronađite odgovarajući odeljak u ovom vodiču, koji je prikladno organizovan prema izvorima fleka: voće i povrće, meso i proteini, mlečni proizvodi, sosovi i začini, kancelarijski i školski pribor i tako dalje. Pojedinačni unosi će vam reći gde mrlje obično ostaju, kada biste mogli da očekujete da ih vidite i šta da radite sa njima kada ih pronađete. Rečnik na strani 252 pružiće vam sve potrebne informacije o univerzalnim tehnikama i alatima.

Fleke su prirodna pojava – a da biste razumeli prirodu, ponekad vam je potreban vodič. A on je upravo pred vama.

SAVETI ZA UKLANJANJE FLEKA

- ☑ Pročitajte etikete na odeći pre nego što tretirate bilo koju fleku.
- ☑ Koristite sredstva za čišćenje u skladu sa etiketama proizvođača.
- ☑ Nanesite sredstva za uklanjanje mrlja i rastvora na poledinu fleke; ovo će istisnuti fleku iz tkanine, umesto da je utisne u nju.
- ☑ Tretirajte fleku dok se ne ukloni, a zatim prekinite tretman.
- ☑ Nemojte primenjivati bilo kakav vid toplote (uključujući peglanje i korišćenje mašine za sušenje) dok ne budete sigurni da je fleka uklonjena. Toplota često učvršćuje fleku i otežava njeno uklanjanje. Umesto toga, ostavite odeću da se osuši na vazduhu, a zatim ponovo tretirajte, ako je potrebno. Najbolje je sušiti uflekanu odeću na sunčevoj svetlosti; to omogućava blago izbeljivanje.
- ☑ Preporučuje se testiranje postojanosti boje pre upotrebe bilo kakvog izbeljivača ili jakog sredstva za čišćenje. Da biste testirali sredstvo za čišćenje, nanesite ga na neupadljiv deo odeće, kao što je unutrašnji šav. Koraci koji obuhvataju izbeljivanje i koji mogu zahtevati takav test, označeni su na margini univerzalnim simbolom za izbeljivač, trouglom.
- ☑ Ako morate da odnesete neki odevni predmet na hemijsko čišćenje, ukažite na mrlju i objasnite o čemu se radi kako bi je mogli tretirati na odgovarajući način.
- ☑ Uverite se da su zapaljivi materijali, kao što su terpentini i aceton, potpuno isprani sa odeće, pre nego što je stavite u mašinu za sušenje veša.

KAKO DA IDENTIFIKUJETE FLEKU

Otklonite nagađanja u identifikovanju fleka postavljajući sebi sledeća pitanja:

„KADA SAM POSLEDNJI PUT OVO NOSIO?“ Sužavanje vremena i mesta gde je fleka nastala pomoći će vam da shvatite šta se prosulo.

„KAKO JE FLEKA MOGLA DA NASTANE?“ Da li ste seli na nešto, okrzli ili ga možda očešali nogavicom? Povezivanje uzroka sa posledicama je od suštinskog značaja; često će pozicioniranje fleke pomoći da se identifikuju one misteriozne.

„KOJE JE BOJE?“ Jedan od najlakših načina da identifikujete fleku je njena boja. Ali imajte na umu da neke fleke različito reaguju na tkanine različitih boja, dok neke druge, poput ulja, u početku izgledaju bezbojno, ali potamne kada se prljavština zalepi za njih.

„KAKO OVO MIRIŠE?“ Neke fleke, poput alkohola, voćnih sokova ili motornog ulja, imaju nepogrešiv miris, posebno pre pranja.

OBJAŠNJENJE SIMBOLA

GODIŠNJE DOBA:		UKLANJANJE:			
	PROLEĆE		VODA		
	LETO		IZBELJIVAČ		
	JESEN		SAPUN		
	ZIMA		PRANJE		
MESTA NA KOJIMA SE POJAVLJUJU:			RASPRŠIVAČ		
	GORNJI DELOVI ODEĆE		PEGLA		
	KRAVATA		UPIJAČ		
	SAKO		USISIVAČ		
	DONJI DELOVI ODEĆE		ČAJNIK		
	KUĆNE POVRŠINE				
INDIKATORI TEMPERATURE:					
•	HLADNA	••	TOPLA	•••	VRUĆA

VOČE i POVRĆE

AVOKADO

OPŠTE ODLIKE: Tropsko voće u obliku kruške, sa jednom velikom košticom, i kožicom čija tekstura varira od glatke do hrapave, a bojom u rasponu od zelene do ljubičaste, dok je unutrašnjost (meso) puterasto žuto do zeleno. Poslednjih godina meksička kuhinja je dobila na popularnosti, pa je tako i avokado dospelo u prvi plan. Reč „avokado” potiče od španske reči *aguacate*, koja vuče poreklo od drevne astečke reči *ahuacatl*, što znači „testis”. Avokado se uzgaja širom Južne i Centralne Amerike i u Kaliforniji i ima najveći sadržaj masti od sveg voća.

GODIŠNJE DOBA: Avokado je izvor fleka tokom bilo koje sezone, a posebno tokom letnje sezone roštiljanja i na zimskim i letnjim sportskim događajima, gde je gvakamole popularan umak za naćose.

MESTA NA KOJIMA SE JAVLJAJU: Fleke od avokada najčešće se javljaju na mestima uobičajenim za fleke od hrane – na prednjim stranama bluza, košulja i džempera i u krilu pantalona, farmerki i haljina.

Posebno nespretni ili nemarni ljudi takođe mogu pronaći ove fleke na zadnjoj strani svojih pantalona, ako ne pogledaju pre nego što sednu na „slobodnu” stolicu.

VREME NASTAJANJA: Avokado je popularan sastojak salata, sendvića i tortilja koje su često obrok za rućak, kao i sosova i umaka koji se obićno jedu kao grickalice popodne ili uveće.

VARIJACIJE: Gvakamole; bilo koji sendvić ili tortilja sa rećju „Kalifornija” u nazivu.

- UKLANJANJE:**
1. Koristite tup noć ili kašiku da uklonite fleku što više.
 2. Natopite fleku tećnim enzimskim deterćentom i ostavite da odstoji nekoliko minuta, a zatim potopite fleku u hladnu vodu 10 do 15 minuta, ili dok fleka ne popusti. Uflekani materijal povremeno trljajte između palćeva tokom natapanja. Dobro isperite. Ponaćvljajte postupak dok ne uklonite što je više moguće.
 3. Ako fleka ostane, nanosite sredstvo za pretpranje veša (sredstvo za uklanjanje fleka) i ostavite da odstoji nekoliko minuta.
 4. Perite u najtoplijoj vodi bezbednoj za tkaninu.

HRANA ZA BEBE

OPŠTE ODLIKE: Hrana tećne, kašaste konzistencije, koju nije potrebno ćvakati, napravljena za bebe koje tek poćinju da jedu ćvrstu hranu, umesto mleka. Hrana za bebe se moće praviti od bilo kog voća ili povrća. Neke popularne vrste u Sjedinjenim Drćavama i Evropi ukljućuju jabuku, bananu i ćargarepu.

GODIŠNJE DOBA: Bebe moraju da jedu tokom cele godine, tako da se fleke od hrane za bebe mogu pojaviti tokom bilo koje sezone.

MESTA NA KOJIMA SE JAVLJAJU: Fleka od hrane za bebe ćesto se moće naći na odeći koja pokriva vrat, ruke ili grudi odrasle osobe koja je nadzire. Osoba moće biti poprskana ćak do leća, pantalona ili ćarapa, u zavisnosti od brzine i pravca u kom beba izbacuje hranu. Beba će najverovatnije biti prekrivena delovima hrane – portikla, namenjena da zadrći veći deo hrane,

često biva odbačena u ranoj fazi procesa, što je čini jednim od čistijih odevnih predmeta. U ovim slučajevima, na bebinoj haljini, košulji ili džemperu naći će se veći deo obroka.

VREME NASTAJANJA: U periodu kada beba počinje da jede čvršću hranu, roditelji nastoje da uspostave standardnu rutinu doručka, ručka i večere. Fleke od hrane za bebe pojavljivaće se tokom ovog perioda, osim ako je dete posebno tvrdoglavo a roditelji popustljivi – onda se ne može reći kada bi se ovakva fleka mogla pojaviti.

- UKLANJANJE:**
1. Koristite tup nož ili kašiku da uklonite fleku što više.
 2. Za sveže fleke, potopite i dobro promešajte tkaninu u hladnoj vodi. Za osušene fleke, potopite tkaninu u mešavinu vode i tečnog enzimskog deterdženta na 30 minuta i duže, dok fleka ne popusti. Dobro isperite.
 3. Ako fleka ostane, utrljajte nerazređeni tečni enzimski deterdžent u fleku i ostavite da odstoji nekoliko minuta.
 4. Operite prema uputstvu na etiketi.
 5. Ako fleka ostane, ponovo potopite u mešavinu enzimskog deterdženta i hladne vode do 30 minuta.
 6. Nanesite sredstvo za pretpranje veša (sredstvo za uklanjanje mrlja) i ponovo operite. Na belim tkaninama izbelite sve preostale fleke tako što ćete ih natopiti limunovim sokom i ostaviti da se suše na suncu.

PREBRANAC

OPŠTE ODLIKE: Jelo koje se sastoji od kuvanog belog pasulja ili tetovca, svinjetine, luka, melase ili smeđeg šećera i začina. Prebramac je izuzetno popularno jelo u Velikoj Britaniji. Britanci, prema istraživanjima, konzumiraju duplo više prebranca po glavi stanovnika nego Amerikanci, verovatno zato što je prebramac prihvatljiv za svaki obrok – uključujući i doručak. Prebramac je omiljen na letnjim piknicima i roštilju širom sveta.

GODIŠNJE DOBA: Prebramac se jede tokom cele godine. Gotovo uvek na piknicima i roštiljanjima tokom letnjeg raspusta, uz krompir salatu i kukuruz, naći ćete i prebramac.

MESTA NA KOJIMA SE JAVLJAJU: Fleke od pečenog pasulja najčešće se javljaju na mestima standardnih fleka od hrane – u tragovima na prednjim stranama bluza, majica, polo majica ili haljina i na krilu bermuda, farmerki i suknji.

VREME NASTAJANJA: Piknici i roštilji, najrizičnije vreme za dobijanje ove mrlje, obično se održavaju u popodnevnom i ranim večernjim satima. Međutim, fleke se mogu javiti i tokom kasnih noćnih obroka.

- UKLANJANJE:**
1. Koristite tup nož ili kašiku da uklonite fleku što više.
 2. Odmah isperite poledinu fleke hladnom vodom da biste progurali fleku kroz tkaninu.
 3. Utrljajte tečni enzimski deterdžent u fleku i ostavite da odstoji nekoliko minuta. Istrljajte tkaninu između palčeva, a zatim dobro isperite.

- △ 4. Natopite blagim izbeljivačem, poput belog sirćeta, hidrogena ili limunovog soka, a zatim dobro isperite.
- 5. Ponavljajte korake 3 i 4 sve dok fleka više ne može da se ukloni.
- 🧴 6. Nanesite sredstvo za pretpranje veša (sredstvo za uklanjanje fleka) i ostavite da odstoji nekoliko minuta.
- 7. Operite enzimskim deterdžentom. Ostavite da se odeća osuši na suncu radi dodatnog izbeljivanja.
- 8. Ako se fleka zadrži, utrljajte enzimski deterdžent u fleku, a zatim potopite odeću u toplu vodu do 30 minuta ili dok fleka ne nestane. Dobro isperite.
- 🧴 9. Ako je fleka i dalje prisutna, nanesite sredstvo za uklanjanje fleka i ponovo isperite odeću.

CVEKLA

OPŠTE ODLIKE: Uglavnom poznata kao baštenska repa, ovo čvrsto, lukovičasto jestivo korenasto povrće ima lisnate zelene vrhove, koji su takođe jestivi i veoma hranljivi; njena boja je tipično granatnocrvena, ali može da varira od ružičasto bele do tamnocrvene. Takođe poznata i kao crvena repa i cvekla, ili stočna repa (razne vrste repa koje se koriste za ishranu stoke). Ljubitelji cvekle bi trebalo da budu na oprezu narednog jutra, da njihov prvi odlazak u toalet ne izazove paniku povodom njihovog zdravlja.

GODIŠNJE DOBA: Cvekla je svuda dostupna tokom cele godine, u salata-barovima, kafeterijama i restoranima, a posebno u bakinoj kuhinji.

MESTA NA KOJIMA SE JAVLJAJU: Oblasti na grudima i krilu nedeljne odeće uobičajeni su za ovu fleku – mnogi vernici smatraju da je cvekla primamljiva u nedeljnim popodnevним posetama salata-barovima ili za večerom u bakinoj kući.

VREME NASTAJANJA: Fleke od cvekle retko se pojavljuju u bilo koje vreme osim između 12.00 i 14.00 ili od 17.00 do 19.00.

VARIJACIJE: Boršč; cvekla u turšiji.

- UKLANJANJE:**
1. Koristite tup nož ili kašiku da uklonite fleku što više.
 2. Potopite krišku belog hleba u hladnu vodu, pa je položite na fleku da upije sok od cvekle. Okrenite hleb kada je natopljen ili ga zamenite drugom kriškom hleba.
 - 💧 3. Kada hleb upije što je više moguće fleke, isperite odeću hladnom vodom.
 - 🧴 4. Nanesite sredstvo za uklanjanje fleka sa odeće i ostavite da odstoji nekoliko minuta.
 - 🧺 5. Operite enzimskim deterdžentom slédeći uputstvo na etiketi.
 - △ 6. Ako fleka ostane, razblažite izbeljivač prema uputstvima na etiketi i potopite uflekanu odeću u njemu, u posudi koja nije od metala, 6 do 8 sati, ili dok se fleka ne ukloni. Prvo testirajte postojanost boje. Ako dođe do promene boje, raširite odeću preko neke posude u

sudoperi i pustite da hladna voda polako kaplje na fleku. Ispraznite posudu po potrebi. Nastavite tako 3 do 4 sata.

- 7. Ako je fleka i dalje prisutna, natopite podjednakom količinom hidrogena i vode i stavite odeću na sunce. Održavajte vlažnost rastvorom hidrogena, dok fleka ne nestane. Prvo testirajte postojanost boje.
- 8. Dobro isperite. Operite prema uputstvu na etiketi.

BROKOLI

OPŠTE ODLIKE: Italijanska reč za „izdanak kupusa”, član porodice kupusa sa zbijenim grozdom (koji se naziva glavica) i zelenim cvetovima, na vrhu krupne, bledozelene jestive stabljike. Brokoli nije na dobrom glasu zbog dece, pa i nekih odraslih – bivši predsednik SAD, Džordž H. V. Buš, odbijao je da jede ovo povrće. Ali brokoli je bio dovoljno popularan da se održi skoro dva milenijuma. Rimski prirodnjak Plinije Stariji opisao je biljku koja je možda bila brokoli (ili bliski predak brokolija), kao popularno jelo tokom prvog veka nove ere.

GODIŠNJE DOBA: Brokoli se može naći u bilo koje doba godine u kineskoj hrani za poneti, domaćim đuvečima i velikom broju drugih jela – čak i kao nadev na pici. Fleka od brokolija nije ograničena godišnjim dobima.

MESTA NA KOJIMA SE JAVLJAJU: Fleka koju je teško dobiti, najverovatnije se nalazi na zadnjem delu vaših pantalona ili možda na laktu ili podlaktici košulje ili bluze, ako je brokoli kuvan do tačke u kojoj postaje kašast. Veća je verovatnoća da ćete biti umrljani nekim premazom preko brokolija, nego samim povrćem.

VREME NASTAJANJA: Pošto brokoli verovatno neće napraviti fleku ako nije kuvan, ovu fleku ćete uglavnom dobiti samo u vreme obroka, tradicionalno rezervisanom za rano popodne ili večer.

VARIJACIJE: Đuveč; gurmanska pica; prženo u voku.

UKLANJANJE: 1. Koristite tup nož ili kašiku da uklonite fleku što više.

2. Dobro isperite fleku hladnom vodom.

3. Natopite fleku tečnim enzimskim deterdžentom i ostavite da odeća odstoji nekoliko minuta.

4. Potopite u hladnu vodu, povremeno trljajući tkaninu između palčeva. Nastavite sa natapanjem i trljanjem, dok ne uklonite što je više moguće fleke.

5. Dobro isperite.

6. Ako fleka ostane, nanosite sredstvo za pretpranje veša (sredstvo za uklanjanje fleka) i ostavite da odstoji nekoliko minuta.

7. Operite prema uputstvu na etiketi.